

Vlaanderen
is welzijn

De rechten van kinderen in de integrale jeugdhulp

een brochure voor ouders en volwassenen die
instaan voor de opvoeding van minderjarigen

DEPARTEMENT
WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID & GEZIN

Beste ouder

Iedereen heeft wel eens een klein of een groot probleem, ook uw kinderen.

Meestal lossen ze dat zelf op door met u, met vrienden of met iemand die ze vertrouwen, te praten. Maar soms is dat niet voldoende en kunnen ze professionele hulp gebruiken. In Vlaanderen bieden honderden organisaties die 'jeugdhulp' aan. Ook u of uw kind kunt daar gebruik van maken bij problemen.

In het decreet 'rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht' staan de rechten van kinderen en jongeren in de jeugdhulp beschreven. Wie zijn rechten kent, voelt zich sterker.

Kinderen en jongeren kunnen zelf over hun rechten lezen in twee brochures: één voor -12-jarigen, de andere voor +12-jarigen.

Ook het decreet 'Integrale jeugdhulp' benadrukt die rechten en verwoordt uitdrukkelijk een aantal rechten van ouders en volwassenen die instaan voor de opvoeding van minderjarigen.

We willen in elk geval dat u de rechten van uw kinderen in de jeugdhulp kent en dat u weet wat dit voor u betekent in uw rol als ouder en opvoeder. Als u weet wat kan en niet kan in de jeugdhulp, kunt u uw kinderen beter steunen.

Ik hoop dat deze brochure u daarbij helpt.

Karine Moykens
Secretaris-generaal
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Inhoud

Beste ouder	3
Wat vindt u in deze brochure?.....	7
Uw kind of uw gezin krijgt hulp.....	9
In een notendop.....	11
Elk kind of jongere in de integrale jeugdhulp heeft rechten.....	11
U hebt als ouder of opvoedingsverantwoordelijke* van een minderjarige rechten.....	12
Uw rechten als ouder	12
Uw rechten als opvoedingsverantwoordelijke*	13
Rechten als begin van dialoog	15
Het decreet rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (kortweg decreet Rechtspositie of DRM).....	16
Inleiding.....	16
Het belang van de minderjarige	16
Alle rechten op een rij	18
1. Recht op hulp.....	18
2. Recht op duidelijke informatie.....	19
3. Recht op instemming met de hulp	26
4. Recht op respect voor het gezinsleven.....	30
5. Recht op inspraak en participatie.....	32
6. Het dossier.....	34
7. Recht op bijstand door een vertrouwenspersoon	40
8. Recht op privacy	41
9. Recht op zakgeld	42

10. Recht op een menswaardige behandeling.....	43
11. Recht om klacht in te dienen.....	45
Klachtendiensten.....	46

Integrale jeugdhulp47

Wetten en decreten die rechten verlenen aan kinderen en jongeren 49

Het decreet Rechtspositie (2006).....	49
Wet op de Jeugdbescherming (1965).....	49
Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989).....	49
De privacyregelgeving (2018).....	49
Wet Patiëntenrechten (2002).....	50
Het decreet Integrale jeugdhulp (2013).....	50

Woordenlijst* 51

Meer weten? 55

Wat vindt u in deze brochure?

Bent u een ouder of een volwassene die instaat voor de opvoeding van kinderen en jongeren, zoals een stiefouder, grootouder of pleegouder? Dan vindt u in deze brochure informatie over de rechten van kinderen en jongeren in de integrale jeugdhulp, en wat dat voor u als ouder of opvoedingsverantwoordelijke betekent.

U krijgt een antwoord op de vragen:

- Wat zijn de rechten van mijn kind in de integrale jeugdhulpverlening?
- Wat betekent dat voor mij als ouder of als opvoedingsverantwoordelijke?
- Wat betekent dat voor de hulpverleners?
- Is mijn kind hulp krijgt, wat is dan mijn rol als ouder of als opvoedingsverantwoordelijke?
- Hoe kan ik de rechten van mijn kind helpen beschermen?
- Wat als ik van mening verschil met mijn kind of als het keuzes maakt waar ik het niet mee eens ben?

Het Decreet rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugdgedelinquentierecht (hierna kortweg Decreet rechtspositie of DRM) is een juridische tekst. Daarom duiken in de brochure soms juridische termen of vaktermen op. Die woorden zijn aangeduid met een * en worden uitgelegd in een woordenlijst (pagina 51).

Achteraan de brochure vindt u ten slotte ook nog een woordje uitleg over de integrale jeugdhulp (pagina 47) en een lijst met wetten en decreten die rechten verlenen aan minderjarigen (pagina 49).

De gekleurde kaders verduidelijken de tekst.

Een groen kader somt enkele voorbeelden op.

Een blauw kader geeft meer uitleg.

Een oranje kader bevat informatie over uw rechten als ouder of opvoedingsverantwoordelijke.

Uw kind of uw gezin krijgt hulp

Wie in de hulpverlening terechtkomt, geeft de controle over zijn eigen leven een beetje uit handen. Een minderjarige* (jonger dan 18 jaar) is daarbij kwetsbaarder dan een volwassene. Daarom is het des te belangrijker dat hij rechten heeft.

Op het ogenblik dat een kind of jongere of zijn gezin professionele hulp krijgt binnen de integrale jeugdhulp*, treedt het decreet* Rechtspositie in werking.

Enkele voorbeelden illustreren dat.

- Myriam voelt zich al een tijd niet goed in haar vel en verwondt zichzelf vaak met glasscherven. Haar vriendin maakt zich zorgen en neemt haar mee naar een Centrum Geestelijke Gezondheidszorg.
- U hebt drie kinderen die veel ondersteuning vragen. U kunt het alleen niet meer aan en zoekt hulp en ondersteuning bij een dienst thuisbegeleiding.
- Mohamed verloor zijn vriend in een verkeersongeluk en wordt depressief. Hij zoekt hulp bij een psychotherapeut van een Centrum voor Levens- en Gezinsvragen.
- Femke zit in een rolstoel en heeft aangepaste begeleiding nodig die u niet altijd kunt bieden. U vraagt advies bij een Centrum voor Ontwikkelingsstoornissen.
- De jeugdrechter plaatst Cynthia in een observatie- en behandelingscentrum voor personen met een handicap.
- Tijdens een fuif gebruikt uw zoon Jasper drugs en stilaan wordt dat een gewoonte. Een leerkracht vermoedt dat er iets aan de hand is en schakelt het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) in.

- Wendy is samen met haar tweeling van 5 jaar thuis weggevlucht en opgenomen in een opvanghuis voor vrouwen.
- Aysha is 16 jaar en wil thuis weg. Ze heeft vaak ruzie met haar ouders. Ze vindt dat ze te weinig zakgeld krijgt en wil veel vaker weg in het weekend. Ze ziet het eigenlijk niet meer zitten. Ze klopt aan bij een Jongeren Advies Centrum (JAC) om te weten wat ze wel of niet mag doen.
- Inge is 13 jaar en vindt het vervelend dat haar broer soms aan haar lijf zit. Ze weet niet goed wat ze moet doen. Op het internet vindt ze informatie en het telefoonnummer van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling en belt anoniem.

Voor elk kind dat hulp krijgt binnen de integrale jeugdhulp - ook als u daar niet van op de hoogte bent - gelden de rechten van het decreet Rechtspositie.

Hulpverleners moeten kinderen en jongeren altijd informeren over hun rechten. Ouders* en volwassenen die verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van een minderjarige, moeten die altijd met raad en daad bijstaan om die rechten te laten gelden. Deze brochure zet de rechten van kinderen en jongeren in de jeugdhulp op een rij.

De meeste kinderen en jongeren in de jeugdhulp zijn minderjarig. Maar soms maken ook meerderjarige jongeren gebruik van jeugdhulp. De meeste rechten die in deze brochure zijn opgenomen, gelden ook voor die meerderjarige jongeren.

In een notendop

Elk kind of jongere in de integrale jeugdhulp heeft rechten

- Recht om zijn belang centraal te laten stellen in de jeugdhulpverlening
- Recht op hulp (binnen het beschikbare jeugdhulpverleningsaanbod)
- Recht op duidelijke en zo volledig mogelijke informatie
- Recht op respect voor zijn gezinsleven
- Recht op inspraak en participatie
- Recht op een zorgvuldig bijgehouden en veilig bewaard dossier
- Recht op de bijstand van een vertrouwenspersoon
- Recht op privacy
- Recht op zakgeld wanneer hij niet thuis woont maar residentiële hulpverlening krijgt
- Recht op een menswaardige behandeling
- Recht om klacht in te dienen

Al deze rechten brengen geen juridische gevolgen met zich mee.

Vandaar dat ook minderjarigen tussen 0 en 18 jaar ervan kunnen genieten.

Een bekwame minderjarige of meerderjarige cliënt kan bijkomend nog van drie extra rechten genieten.

Die rechten brengen wel juridische gevolgen met zich mee. Het gaat om

- het recht om in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp
- het recht om niet tegen zijn wil gescheiden te worden van zijn ouders
- het recht op toegang tot zijn dossier.

Deze drie rechten gelden dus alleen voor meerderjarigen en voor **bekwame** minderjarigen.

Een minderjarige is 'bekwaam' wanneer hij zelf weet wat goed voor hem is (weet wat in zijn belang is) en wanneer hij weet wat de gevolgen zijn van zijn beslissingen.

Het decreet Rechtspositie gaat er van uit dat minderjarigen bekwam zijn vanaf 12 jaar. In een concrete situatie kan het gebeuren dat een hulpverlener de bekwaamheid van een minderjarige anders inschat.

Om een juiste inschatting te maken, zal de hulpverlener o.a. bekijken of de minderjarige belangrijke informatie begrijpt, of hij de voor- en nadelen van een beslissing kan afwegen, en of hij zijn keuzes kan verwoorden. Ook levenservaring en persoonlijkheid van de minderjarige spelen een rol. Wanneer de hulpverlener een + 12-jarige als onbekwaam inschat, moet hij dat kunnen aantonen en motiveren in het dossier van de jongere. Kinderen die jonger zijn dan 12 jaar kunnen trouwens ook als bekwaam worden beschouwd. Ook die beslissing moet genoteerd en gemotiveerd worden in het dossier.

U hebt als ouder of opvoedingsverantwoordelijke* van een minderjarige rechten.

Uw rechten als ouder

Volgens het decreet Rechtspositie is elke minderjarige een volwaardige partner in de hulpverlening. Dat betekent echter niet dat de ouders hun rechten of plichten verliezen - die liggen immers vast in het Burgerlijk Wetboek.

Zolang kinderen minderjarig (jonger dan 18 jaar) zijn, oefenen beide juridische ouders volgens het Belgische **Burgerlijk Wetboek** normaal gezien samen het **ouderlijk gezag*** over hen uit. (Dit heet 'co-ouderschap'.)

Ouders moeten hun ouderlijk gezag natuurlijk steeds gebruiken in het belang van hun kinderen om hen te begeleiden naar volwassenheid.

Onder toepassing van hun ouderlijk gezag hebben beide ouders recht:

- op eerbied en respect van hun kind
- om samen alle beslissingen te nemen over de opvoeding van hun kind en over zijn bezittingen
- om hun kind bij hen te laten verblijven
- op persoonlijk contact met hun kind
- op informatie over hun kind
- om hun kind te vertegenwoordigen.

Ouders hebben natuurlijk ook plichten tegenover hun minderjarige kinderen. Ze moeten

- respect hebben voor hun kind
- zorgen voor zijn levensonderhoud, opvoeding en opleiding.

Ouders zijn ten slotte aansprakelijk voor hun minderjarige kinderen. Dit betekent dat zij de schade (of schulden) moeten betalen die hun minderjarige kind veroorzaakt heeft.

Ouders van minderjarigen hebben, volgens het decreet Integrale jeugdhulp, als partner in de **jeugdhulp** uitdrukkelijk recht

- om jeugdhulp te vragen
- dat de jeugdhulp rekening houdt met hun culturele kenmerken, socio-economische situatie en eventuele handicap
- om in te stemmen met de buitengerechtigde jeugdhulpverlening van de minderjarige
- op inspraak in de jeugdhulpverlening en in elke wijziging van die jeugdhulpverlening
- op toegang tot het dossier van de minderjarige
- op een periodieke evaluatie van de jeugdhulpverlening en op inspraak bij die evaluatie
- op bijstand van een vertrouwenspersoon
- op privacy
- om een klacht in te dienen.

Uw rechten als opvoedingsverantwoordelijke*

Een minderjarig kind wordt soms opgevoed door iemand anders dan zijn eigen ouders, bijvoorbeeld een stiefouder, een grootouder, een pleegouder of een andere volwassene die daartoe is aangesteld. Die opvoedingsverantwoordelijken oefenen **niet** het ouderlijk gezag uit over de minderjarige en hebben dus niet dezelfde rechten en plichten als ouders.

Wanneer ouders echter geen actieve rol spelen in de hulpverlening aan hun minderjarige kinderen, dan kunnen opvoedingsverantwoordelijken wel een belangrijkere rol spelen in die jeugdhulp.

Het decreet **Integrale jeugdhulp** voorziet in enkele duidelijke rechten voor opvoedingsverantwoordelijken, namelijk het recht

- om jeugdhulp te vragen
- dat de jeugdhulp rekening houdt met hun culturele kenmerken, socio-economische situatie en eventuele handicap
- om in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulpverlening van de minderjarige
- op inspraak in de jeugdhulpverlening en in elke wijziging van die jeugdhulpverlening
- op toegang tot het dossier van de minderjarige
- op een periodieke evaluatie van de jeugdhulpverlening en op inspraak bij die evaluatie
- op de bijstand van een vertrouwenspersoon
- op privacy
- om een klacht in te dienen.

Pleegouders hebben nooit het volledige gezag over het kind dat ze opvoeden. Belangrijke beslissingen (bijvoorbeeld de schoolkeuze) blijven bij de ouders. De dagelijkse zorg voor het pleegkind is altijd een gedeelde verantwoordelijkheid van de pleegouders, de ouders en een dienst voor pleegzorg. Die dienst ondersteunt zowel het kind, de pleegouders als de ouders. Daar bestaat een aparte regelgeving voor. Vraag ernaar bij uw dienst om als pleegouder gehoord te worden bij beslissingen over uw pleegkind.

Rechten als begin van dialoog

Kinderen en jongeren worden serieus genomen in de hulpverlening. Dat zij rechten hebben, betekent echter niet dat zij bij voorbaat gelijk hebben of krijgen.

Ook ouders worden serieus genomen en ook zij krijgen niet bij voorbaat gelijk. Ouders en kinderen zijn het vaak eens over hoe ze best hun problemen aanpakken. Maar dat is zeker niet altijd zo. Dan moeten hun rechten en plichten tegen elkaar worden afgewogen. Dat gebeurt best in een dialoog tussen ouders, opvoedingsverantwoordelijken, het kind of de jongere en de hulpverleners.

Hulpverlening is maatwerk.

In elke situatie wordt naar de beste oplossing gezocht. Daarbij staat het belang van het kind of de jongere altijd voorop.

Het decreet rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (kortweg decreet Rechtspositie of DRM)

Inleiding

De rechten uit het decreet Rechtspositie gelden voor **elk** kind en elke jongere.

Er mag geen discriminatie zijn op basis van geslacht, ras, huidskleur, taal, geloof, handicap, inkomen, gezondheid, verblijfsstatuut of wat dan ook.

Alle rechten zijn bovendien **even belangrijk en vormen één geheel**.

Het ene recht kan niet zonder het andere. Wat ben je er bijvoorbeeld mee dat je een vertrouwenspersoon mag meebrengen naar het gesprek met je hulpverlener, als je dat niet weet omdat je daar geen duidelijke informatie over gekregen hebt?

De rechten gelden **altijd**.

Het maakt dus niet uit of het kind of de jongere

- op eigen initiatief hulp zoekt, of gestuurd is door zijn ouder(s), een leerkracht of bijvoorbeeld de huisarts
- thuis woont, bij iemand anders, of in een voorziening
- hulp krijgt die opgelegd wordt door een rechter of niet
- hulp krijgt die van korte duur is of lang en intensief.

Het belang van de minderjarige

Wie kinderen opvoedt, maakt voortdurend keuzes. Zeker wanneer er problemen zijn, is het niet altijd gemakkelijk om een beslissing te nemen.

Je moet de voor- en nadelen afwegen en vaak is het niet meteen duidelijk waar je rekening mee moet houden.

Ook hulpverleners moeten vaak moeilijke afwegingen maken wanneer ze hulp op maat proberen te bieden. Het decreet Rechtspositie zegt dat **'het belang van de minderjarige' altijd voorop moet staan** wanneer ze keuzes maken. Wanneer er sprake is van een belangenconflict tussen ouders en kinderen, moeten hulpverleners binnen de integrale jeugdhulp voorrang geven aan het belang van de minderjarige.

Wat juist 'het belang van de minderjarige' is, hangt vaak af van de situatie. Blijft een jongere bijvoorbeeld beter thuis wonen of niet? Hij kan daarover van mening verschillen met zijn ouders of met hulpverleners. Die kunnen het onderling ook oneens zijn, en soms is er zelfs sprake van een echt conflict. De hulpverlener moet dan een keuze maken in het belang van de minderjarige. Hij moet daarvoor verschillende dingen tegenover elkaar afwegen:

- de bekwaamheid van het kind of de jongere, zijn leeftijd en rijpheid
- of er sprake is van een noodsituatie
- de mening van het kind of de jongere zelf
- de mening van zijn ouder(s)
- eventueel de mening van de opvoedingsverantwoordelijke(n)
- het belang van de minderjarige tegenover dat van de volwassenen die hem opvoeden.

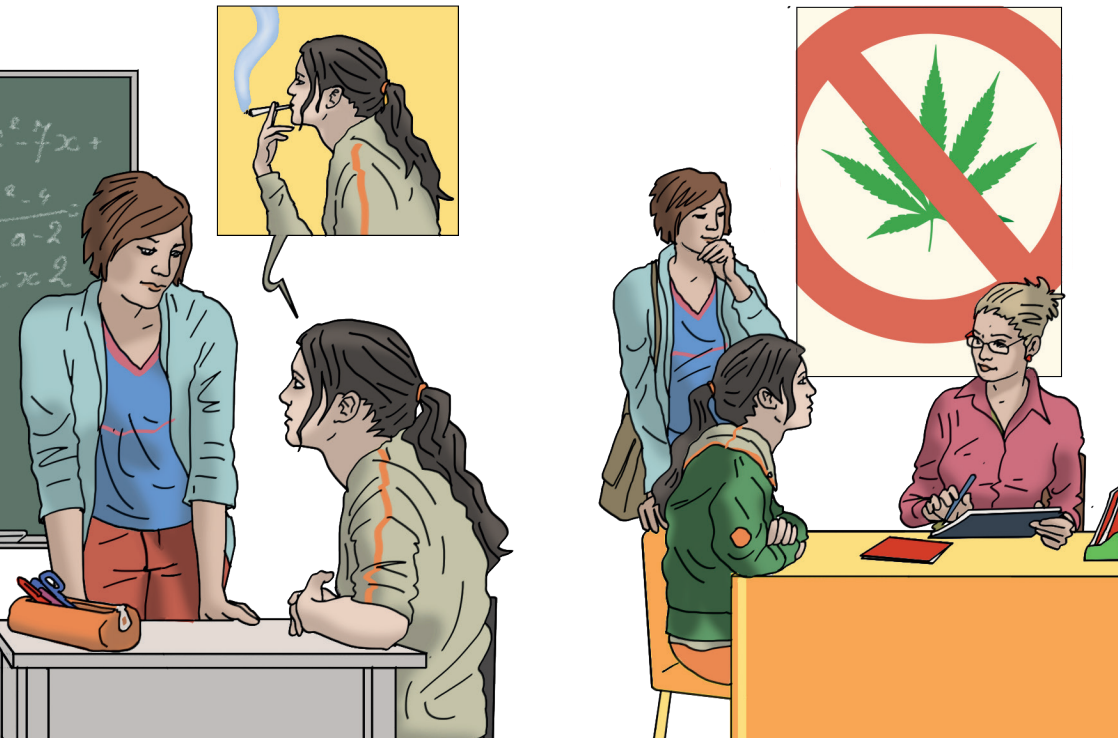
Wanneer de hulpverlener een beslissing neemt die tegen de mening van het kind of de jongere ingaat, moet hij dat verantwoorden in het dossier.

Alle rechten op een rij

1. Recht op hulp

Een kind of jongere die hulp nodig heeft, moet die ook krijgen om zijn welzijn, zijn gezondheid en zijn verdere ontplooiing te bevorderen. Tijdens de hulp behoudt hij al zijn andere rechten. Zo moet hij bijvoorbeeld naar school kunnen blijven gaan en zijn vrije tijd zinvol kunnen doorbrengen.

Een hulpverlener die zichzelf niet geschikt vindt om de juiste hulp te bieden, moet iemand zoeken die wel geschikt is. Is een kind niet in staat om zelf hulp te vragen, dan kunnen zijn ouder(s) of de volwassene die voor zijn opvoeding instaat dat doen. Ook wanneer u vindt dat er echt hulp nodig is voor uw minderjarig kind, en uw kind vindt dat zelf niet, kunt u een vraag stellen tot jeugdhulp.

- Met een kindje dat heel slecht slaapt of moeilijk eet, kunt u terecht bij Kind en Gezin.
- Maakt u zich zorgen over uw puber, maar vindt die zelf dat er niks aan de hand is? Dan kunt u hulp vragen aan een Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW).

Het recht op hulp geldt alleen als die hulp beschikbaar is. Soms ligt de gepaste hulp niet binnen handbereik. Niet alle diensten hebben overal in Vlaanderen een aanbod. Voorzieningen zijn soms volzet en hebben wachtlijsten. Wie hulp zoekt, moet daar rekening mee houden.

2. Recht op duidelijke informatie

Een kind of jongere die hulp krijgt, heeft recht op duidelijke en volledige informatie.

Hulpverleners moeten die spontaan geven en mogen niet wachten tot het kind of de jongere daar zelf om vraagt. Alle informatie moet klaar en duidelijk zijn zodat een jongere ze kan begrijpen. Heldere communicatie houdt rekening met de leeftijd, het ontwikkelingsniveau, de geestelijke toestand, de persoonlijkheid en vroegere ervaringen van het kind of de jongere. Het spreekt voor zich dat een gesprek met een kleuter anders verloopt dan met een tiener. Anderstalige kinderen hebben recht op informatie in hun taal.

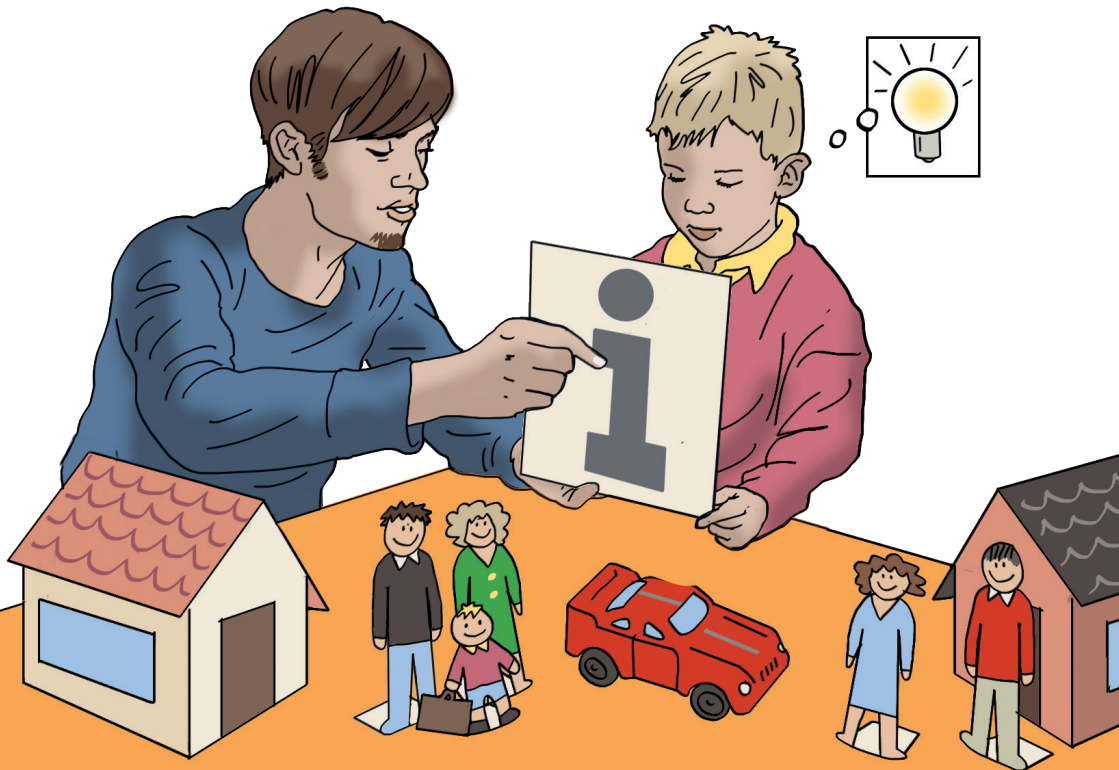
Een kind of jongere die hulp krijgt, heeft recht op informatie over

- de aard en de vermoedelijke duur van de hulp
- de diagnose van het probleem
- de mogelijke alternatieven op vlak van hulpverlening
- de mogelijke gevolgen van bepaalde keuzes
- afspraken en regels
- de kostprijs
- zijn rechten en plichten
- de rechten en plichten van de hulpverlener
- mogelijke contacten van de hulpverleners met ouders of familie.

Een kind dat geplaatst wordt, heeft het recht te weten waarom hij beter in een voorziening verblijft dan thuis. Hij moet weten hoe lang dat kan duren, of hij bezoek mag ontvangen, hoeveel zakgeld hij krijgt, wie hem begeleidt, of hij zijn begeleider kan kiezen, naar welke school hij kan gaan, wat er van hem verwacht wordt, hoe zijn pleeggezin er uitziet, hoe hij een klacht kan indienen, enzovoort.

Uitzonderlijk oordeelt de hulpverlener dat de minderjarige niet alles moet weten, bijvoorbeeld omdat die informatie extra leed kan veroorzaken of de minderjarige onnodig in verwarring zou brengen. De hulpverlener mag uitzonderlijk inlichtingen tijdelijk achterhouden in het belang van de minderjarige op voorwaarde dat hij dat motiveert in het dossier. Dit is een **agogische exceptie**. Hij moet die informatie dan wel geven aan de vertrouwenspersoon die het kind bijstaat.

- Na het overlijden van zijn moeder wordt Jasper depressief. Zijn vader gaat met hem naar een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg. De psycholoog komt te weten dat de overleden vrouw niet de biologische moeder van het kind was. Hij kan oordelen dat het niet in het belang van het rouwende kind is om die informatie meteen mee te delen.
- Liesbeth leeft op erg gespannen voet met haar vader. De hulpverlener komt te weten dat de vader vroeger in de gevangenis zat. Maar dat is echt iets van vroeger en speelt niet mee in het huidige conflict. Hij oordeelt dat het de zaken zou bemoeilijken, mocht hij dat verhaal nu aan de dochter vertellen. Als Liesbeth bijstand krijgt van iemand, dan moet de hulpverlener het wel aan die persoon vertellen.

Ouders moeten in staat zijn hun ouderlijk gezag uit te oefenen en beslissingen te nemen over de opvoeding van hun minderjarig kind. Daarom hebben zij ook recht op duidelijke informatie (in hun taal) over:

- de hulp die hun minderjarig kind krijgt
- de verschillende mogelijkheden die er zijn
- wat er van hen verwacht wordt.

Wordt de dagelijkse zorg van de minderjarige opgenomen door een **opvoedingsverantwoordelijke**, dan heeft die natuurlijk ook behoefte aan informatie die van belang is om de minderjarige zo goed mogelijk te ondersteunen.

Dat betekent echter niet dat de hulpverlener alles wat een minderjarig kind hem vertelt tegen de ouders of opvoedingsverantwoordelijken kan zeggen. Hij is immers gebonden door zijn **beroepsgeheim***.

Alles wat de hulpverlener verneemt naar aanleiding van de hulpverlening is vertrouwelijk en mag niet besproken worden met iemand anders dan de cliënt of diegene die de informatie doorgaf.

Wat minderjarige cliënten vertellen is dus vertrouwelijk en kan niet zomaar besproken worden met derden, ook niet met hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

Wanneer een kind **onbekwaam** is, mag een hulpverlener alleen vertrouwelijke informatie doorgeven aan zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken wanneer dit 'in het belang van het kind' is én wanneer dat nodig is voor de opvoeding van het kind.

Is de minderjarige **bekwaam**, dan mag een hulpverlener enkel vertrouwelijke informatie doorgeven aan zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken als zij moeten meebeslissen over de buitengerechtigde jeugdhulp of wanneer er sprake is van een noodtoestand en de ouders of opvoedingsverantwoordelijke die noodtoestand mee kunnen helpen stoppen.

Als uw kind in gevaar is, bijvoorbeeld als het met zelfmoord dreigt, kan de hulpverlener oordelen dat het in het belang van het kind is u (of de opvoedingsverantwoordelijke) daarover aan te spreken. Zelfs wanneer het kind gevraagd heeft om dit niet te doen.

Beroepsgeheim en vertrouwelijke informatie

Elke hulpverlener is gebonden door het beroepsgeheim. Daardoor weet het kind of de jongere dat wat hij vertelt niet zomaar mag worden verder verteld of ter inzage gegeven. De hulpverlener praat echter ook met andere mensen die in het dossier voorkomen – ouders, opvoedingsverantwoordelijken, leerkrachten, andere jongeren, enzovoort. De hulpverlener moet dan vaak afwegen wat hij aan iemand vertelt of laat inkijken en wat niet. Daarnaast zijn er enkele **wettelijke, of algemeen erkende uitzonderingen op het beroepsgeheim** die het de hulpverlener mogelijk maken om vertrouwelijke informatie met derden te bespreken.

Wanneer een hulpverlener weet dat een minderjarige in groot gevaar verkeert (bijvoorbeeld bij mishandeling of misbruik), is hij verplicht om actie te ondernemen om de gevaarsituatie aan te pakken.

Omwille van een **noodtoestand** kan hij zijn beroepsgeheim dan doorbreken om derden te betrekken die kunnen helpen bij de situatie, zoals andere hulpverleners, de politie, ouders ...

Ook een hulpverlener die een **getuigenis moet afleggen voor de rechter** mag vertrouwelijke informatie doorgeven.

Om correct met vertrouwelijke informatie om te gaan:

- moet de hulpverlener altijd vertrekken van het belang van het kind of de jongere
- weegt hij altijd af welke informatie vertrouwelijk moet blijven, en wat anderen mogen weten
- vertelt hij altijd aan het kind of de jongere en aan andere betrokkenen wat hij aan wie doorvertelt of laat inkijken.

Bij gezinsbegeleiding wordt zowel de minderjarige als het gezin begeleid. Gepaste hulp gaat vaak gepaard met een confrontatie van meningen. De minderjarige en de andere gezinsleden willen niet altijd alles rechtstreeks tegen elkaar zeggen. Als de hulpverlener dat wel doet, moeten de betrokkenen daar over ingelicht worden.

Als een hulpverlener met collega's praat, mag hij enkel gegevens doorgeven die belangrijk zijn voor de hulpverlening.

- In de Centra Geestelijke Gezondheidszorg, de Centra voor Leerlingenbegeleiding, de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning en de Vertrouwenscentra Kindermishandeling wordt altijd in team gewerkt. Relevante informatie over cliënten wordt er vaak met elkaar besproken.
- Bij een cliëntoverleg* kan er onder toepassing van het **gedeeld beroepsgeheim**, vertrouwelijke informatie besproken worden tussen het kind of de jongere, zijn ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken, de vertrouwenspersoon, andere personen uit de omgeving van de het kind of de jongere en hulpverleners.
- De medewerker van de Toegangspoort* verwijst een gezin door naar een dienst Pleegzorg. Hij geeft dan informatie door over de problemen in het gezin.

- Wanneer er mogelijk sprake is van een **verontrustende situatie** en een hulpverlener zich zorgen maakt over de veiligheid van een kind, kan hij contact opnemen met een van de gemandateerde voorzieningen*, namelijk het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) of het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg* (OCJ). Hij kan dan, ook zonder toestemming van de minderjarige of zijn ouders, vertrouwelijke informatie doorgeven zodat de gemandateerde voorziening haar werk kan doen. Het VK en het OCJ mogen bovendien informatie verzamelen over de betrokkenen zonder hun toestemming en zonder hen daarvan onmiddellijk op de hoogte te brengen.

Een minderjarige die bekwaam is, mag ervan uitgaan dat de hulpverlener geen vertrouwelijke informatie doorgeeft aan zijn ouders (of opvoedingsverantwoordelijken) tenzij zij moeten meebeslissen over zijn jeugdhulp. Bij een noodtoestand kan de hulpverlener ouders of opvoedingsverantwoordelijken wel inlichten zodat zij kunnen helpen om de noodtoestand aan te pakken.

Els is 14 jaar en vreest dat ze zwanger is. Ze wil met iemand in vertrouwen kunnen praten en klopt aan bij het CLB. Els wil niet dat haar ouders weten wat er aan de hand is. Kan je als ouder verwachten dat het CLB je opbelt en je op de hoogte brengt van het probleem van je dochter?

Het antwoord op die vraag hangt af van hoe de hulpverlener de situatie inschat. Dat ze op eigen initiatief naar het CLB komt, kan voor de hulpverlener een aanwijzing zijn dat Els in staat is om op een verstandige manier voor zichzelf te zorgen. Hij kan samen met haar de situatie bespreken, informatie over veilige anticonceptie geven of over wat ze kan doen als ze ongewild zwanger is, enzovoort. Hij kan ook dieper ingaan op haar keuze om tegen haar ouders te zwijgen.

Na het gesprek neemt de hulpverlener, in overleg met het CLB-team, een besluit.

- Hij kan besluiten dat Els, ondanks haar jonge leeftijd toch in staat is om zelf te beslissen of ze haar ouders op de hoogte brengt of niet.
- Hij kan ook besluiten haar ouders te contacteren, ook al is Els ouder dan 12 jaar en dus bekwaam. Maar op haar leeftijd gaat het om aanranding, een omstandigheid waarvoor ze niet genoeg draagkracht heeft, vindt hij. In dat geval moet hij aan Els uitleggen waarom hij haar ouders inlicht.

Soms is niet de informatie vertrouwelijk, wel de identiteit van de persoon die ze gaf.

Iemand meldt een geval van kindermishandeling bij een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. Hij heeft er geen probleem mee dat die informatie aan de betrokkenen wordt meegedeeld, maar wil liever niet dat ze weten van wie die informatie komt. Dat moet de hulpverlener respecteren.

3. Recht op instemming met de hulp

Een **bekwame** minderjarige of een meerderjarige die hulp nodig heeft (zie pagina 11), moet daarmee instemmen. Niemand kan hem verplichten zich te laten helpen (behalve de rechter). De jongere moet altijd duidelijk weten hoe hij geholpen kan en zal worden. Alleen wie goed op de hoogte is, kan al dan niet instemmen met de hulp die hij krijgt.

Naast het recht om in te stemmen met de hulp, heeft de jongere ook het recht om bepaalde hulp te weigeren, én om te kiezen door wie hij geholpen wil worden.

Wanneer een **rechter** hulp oplegt, moet het kind of de jongere dat aanvaarden.

- De mama van Pieter en Ann is opgenomen in het ziekenhuis. Er zijn al langer problemen in het gezin en papa kan het niet meer aan om altijd alleen voor de kinderen te moeten zorgen. De jeugdrechter beslist dat de kinderen tijdelijk geplaatst worden.
- De ouders van Kimberly zijn uit elkaar en maken veel ruzie over de omgangsregeling. Uiteindelijk beslist de rechter dat het bezoekrecht wordt uitgevoerd in een neutrale bezoekuimte. Kimberly moet daar om de veertien dagen naartoe om haar vader te zien.

Het kind of de jongere moet rekening houden met **wettelijke** beperkingen.

Hij kan alleen terecht in het CLB dat verbonden is aan zijn school.

Als er **geen keuze** is, valt er ook niet te kiezen.

Als een jongere in een leefgroep in een voorziening zit en er zijn twee begeleiders, dan mag hij kiezen aan wie hij hulp vraagt. Als er maar één begeleider per leefgroep is, gaat dat niet.

Een hulpverlener is verplicht om in te grijpen wanneer de **veiligheid** van het kind of de jongere in het gedrang is. Hij kan dan zelf hulp bieden of iemand anders inschakelen, ook al vraagt het kind of de jongere daar niet om.

Een kind met veel blauwe plekken vertelt aan de psycholoog van een Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) dat zijn stiefvader hem vaak slaat. De psycholoog hoeft niet meteen het gerecht in te schakelen. Hij moet het kind wel helpen en bijvoorbeeld de ouders aanspreken of een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling contacteren.

Vooraleer er buitengerechtelijke hulp* kan geboden worden, is de toestemming van de bekwame minderjarige nodig, alsook de toestemming van zijn **ouders** of opvoedingsverantwoordelijken (ingeval de ouders geen actieve rol spelen in de hulpverlening aan de minderjarige). Alleen wanneer de bekwame minderjarige hulp vraagt die zich uitdrukkelijk enkel tot de minderjarige richt, kan hulp geboden worden zonder de toestemming van zijn ouders (of opvoedingsverantwoordelijken).

De hulpverlener probeert wel de minderjarige te begeleiden en te motiveren zodat zijn context* kan betrokken worden. Wanneer buitengerechtelijke jeugdhulp georganiseerd wordt voor een meerderjarige cliënt, beslist die altijd alleen.

- De 16-jarige Giovanni wil niet meer thuis wonen omdat hij niet kan opschieten met de nieuwe partner van zijn moeder. Om residentiële jeugdhulp te kunnen aanbieden, is de toestemming van Giovanni en van zijn moeder nodig.
- De 13-jarige Piet klopt aan bij het Jongeren Advies Centrum (JAC) omdat hij zich niet zo goed voelt in zijn vel. Hij wil samen met de medewerker van het JAC bekijken waar hij terecht kan voor hulp. Het JAC kan Piet helpen zonder toestemming van zijn ouders.

Ouders of opvoedingsverantwoordelijken moeten altijd het belang van het kind voor ogen houden wanneer ze moeten beslissen samen met bekwame, minderjarige kinderen, of in de plaats van onbekwame kinderen. Zij moeten alle informatie krijgen die ze nodig hebben om een keuze te kunnen maken vóór ze instemmen met de hulp.

Uw kind heeft een verstandelijke beperking en heeft aangepaste hulp nodig. Daarover kan het kind niet zelf beslissen. U hebt dan recht op alle informatie over scholen, voorzieningen, therapieën, methodes, enzovoort, zodat u de beste keuze voor uw kind kunt maken.

4. Recht op respect voor het gezinsleven

Een minderjarige heeft altijd het recht om bij zijn ouders te blijven wonen, tenzij dat niet in zijn belang is.

- Soms valt de opvoeding van de kinderen te zwaar voor de ouders. Zij kunnen vragen om de kinderen in een pleeggezin of in een voorziening te plaatsen. De ouders blijven altijd de eerste verantwoordelijke voor de opvoeding van hun kind.
- Sommige ouders verwaarlozen of mishandelen hun kind. Dan is het niet altijd 'in het belang van het kind' om thuis te blijven wonen.

Bekwame minderjarigen (zie pagina 11) en meerderjarige cliënten moeten **akkoord** gaan met een verblijf in de jeugdhulp. Zij kunnen niet uit hun gezin worden weggehaald zonder hun instemming. Dat kan wel als de jeugdrechter dat beslist.

Een kind of jongere die in een pleeggezin of een voorziening verblijft, heeft **recht op persoonlijk contact** met zijn ouders, broers en zussen en met vrienden.

Een geplaatst kind of jongere heeft altijd **het recht te weten hoe het met zijn ouders en broers of zussen gaat**.

Wanneer een pleegkind niet meer bij de pleegouders woont, mag het er wel nog altijd op bezoek gaan. Kinderen en jongeren die zonder hun ouders in België verblijven, hebben recht op ondersteuning om naar hun familie te zoeken.

Het recht op persoonlijk contact is niet absoluut. De hulpverlener kan **uitzonderlijk** een kind of jongere verbieden om iemand te zien als hij vindt dat dit in het belang van het kind is.

De negenjarige Marco heeft wekelijks contact met zijn mama. De laatste tijd is zij regelmatig dronken als ze op bezoek komt in de voorziening. Bij een volgend voorval laat de begeleider, in het belang van Marco, het bezoek niet doorgaan. Hij noteert dit in het dossier en motiveert zijn beslissing zowel naar Marco als naar zijn moeder.

Recht op respect voor het gezinsleven betekent ook dat u als ouder recht hebt op ondersteuning en begeleiding. Dat geldt ook als uw kind geplaatst wordt. U blijft immers de eerste verantwoordelijke voor de opvoeding van uw minderjarig kind.

Ook opvoedingsverantwoordelijken hebben natuurlijk recht op ondersteuning en begeleiding. Ze hebben hierbij o.a. recht op respect van hun eigen waarden en hun eigen opvoedingsstijl.

5. Recht op inspraak en participatie

Elk kind of jongere die hulp krijgt, heeft recht op inspraak. Hoe meer hij betrokken wordt bij de hulp die hij krijgt, hoe beter.

- Een kind of jongere, al of niet bekwaam, mag altijd zijn mening geven over de hulp die hij krijgt. Hij mag er ook altijd over meepraten en vragen om bij te sturen. Indien hij bekwaam of meerderjarig is, mag hij zelfs meebeslissen.
- In een voorziening heeft hij inspraak over de praktische organisatie. Voorbeelden zijn het huishoudelijk reglement of de afspraken in de leefgroep.
- Als een kind of jongere niet in staat is om zijn eigen mening te formuleren, moet hij daarbij geholpen worden.

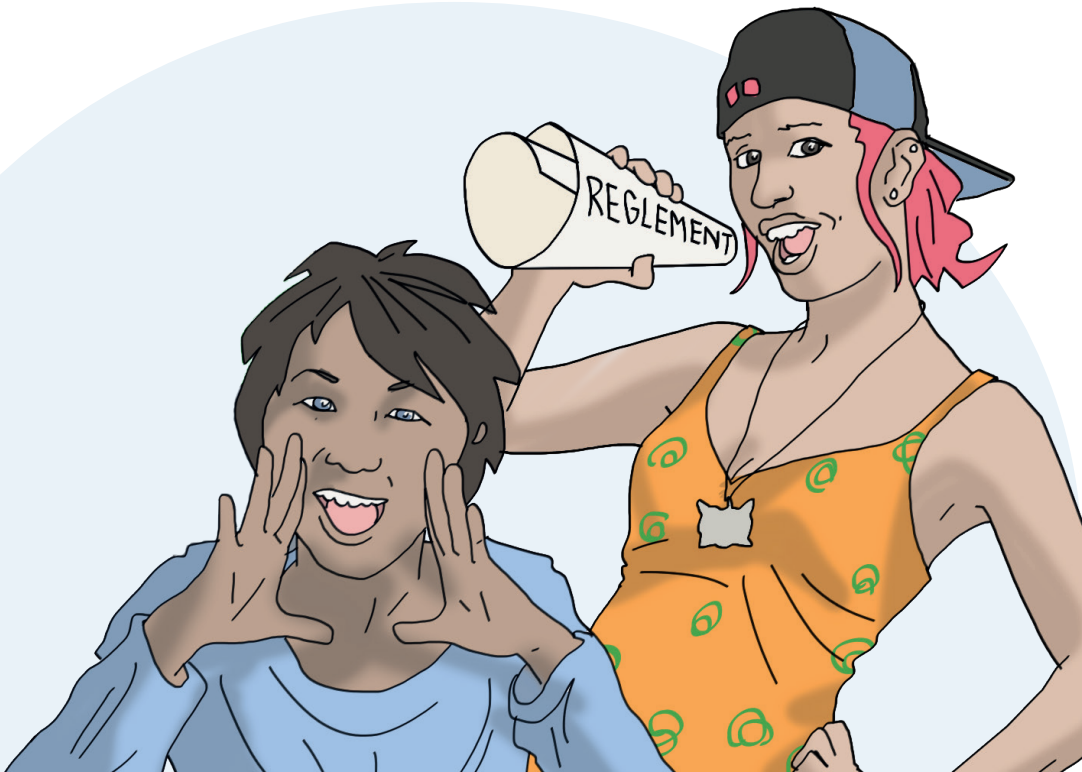
Hulpverleners moeten naar het kind of de jongere luisteren. Wat niet wil zeggen dat het kind of de jongere altijd zijn zin moet krijgen.

In een voorziening moet er een procedure voor inspraak zijn.

In de mate van het mogelijke moet een hulpverlener altijd 'passend gevolg' geven aan de mening van het kind of de jongere. Volgt hij die mening niet, dan moet hij dat voldoende motiveren.

Ook **ouders en opvoedingsverantwoordelijken** hebben recht op inspraak en participatie in de hulpverlening.

Als uw minderjarig kind geplaatst wordt, hebt u inspraak in de opvoeding en het verloop van de plaatsing. Wanneer uw kind niet in staat is zijn recht op inspraak zelf uit te oefenen, dan hebt u als ouder het recht dat in zijn plaats te doen. U hebt dan ook recht op alle informatie die nodig is om beslissingen te kunnen nemen over de opvoeding van uw kind.

6. Het dossier

Elk kind of elke jongere die jeugdhulp krijgt, heeft **recht op een zorgvuldig bijgehouden en veilig bewaard dossier**. Het dossier wordt samengesteld door de hulpverlener(s). Het is een werkinstrument. Wie met de hulpverlening te maken heeft – de minderjarige, zijn ouders of pleegouders, hulpverleners, vertrouwenspersonen die bijstand verlenen - mag altijd weten wat er met het dossier gebeurt.

Zij hebben recht op duidelijkheid over

- welke informatie in het dossier komt
- wat ermee gedaan wordt
- waar en hoelang het dossier bewaard wordt
- wie toegang heeft tot het dossier
- wie het gehele dossier of delen ervan mag inkijken
- hoe de hulpverleners onderling informatie uitwisselen.

6.1 Wat staat er in het dossier?

In het dossier kunnen gegevens staan over

- het kind of de jongere zelf
- de hulp die hij krijgt
- zijn gezin
- andere mensen die in het dossier betrokken zijn.

- In het dossier van een kind of jongere verblijvend in een pleeggezin, staat ook informatie over zijn gezin, de pleegouders en de omgangsregeling.
- Voor de toegangspoort een beslissing neemt over de beste hulpverlening, verzamelt een consulent gegevens over het kind of de jongere, zijn gezin, zijn school of zijn werk, de rest van zijn omgeving en over de hulp die hij al kreeg.

De hulpverleners mogen in het dossier enkel gegevens opnemen die van belang zijn voor de hulpverlening. Verouderde gegevens en alles wat niet meer belangrijk is, moeten worden verwijderd.

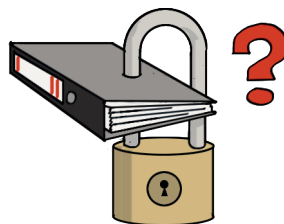
Iedereen die in het dossier voorkomt, heeft het recht om zijn gegevens te laten verbeteren. Zo kan een kind of jongere altijd aan de hulpverlener vragen om zijn dossier bij te werken. Hij heeft ook het recht om zelf dingen toe te voegen.

Vaak bevat een dossier gegevens over de **gezondheid** van het kind of de jongere. Die worden doorgegeven of genoteerd door een dokter, een psychiater of een andere gezondheidswerker. Die gegevens worden apart bijgehouden. Zij vallen onder de wet Patiëntenrechten (zie ook pagina 50).

6.2 Wie heeft toegang tot het dossier?

Iedereen die in een dossier vermeld wordt, heeft toegang tot dat dossier. Omwille van de privacy is er enkel toegang tot de eigen gegevens, en niet tot de gegevens over anderen.

- Een kind of jongere heeft altijd het recht om te weten wat in zijn dossier staat. Bekwame minderjarigen of meerderjarige cliënten krijgen zelf toegang tot het dossier. Gaat het om een niet bekwame minderjarige dan krijgen zijn ouders toegang. Het kind of de jongere heeft recht op informatie over zichzelf, en over zichzelf in relatie tot de mensen uit zijn context (= zijn directe omgeving).

- De **ouders** hebben altijd het recht om het dossier in te zien van hun minderjarig kind als dat **niet bekwaam** is. Zij hebben recht op informatie over hun minderjarig kind, en over hun minderjarig kind in relatie tot zichzelf. Ouders hebben geen recht op toegang tot informatie over het kind in relatie tot andere mensen uit de directe omgeving. De hulpverlener moet binnen de vijftien dagen toegang voorzien tot een dossier wanneer daar om gevraagd wordt (voor wat betreft de toegangspoort, de gemandateerde voorziening of de jeugdrechter moet dat ten laatste wanneer de beslissing genomen wordt).

Bij een **belangenconflict** kan het toegangsrecht van de ouders vervallen. Dan krijgt de **vertrouwenspersoon** van de minderjarige toegang tot het dossier in hun plaats.

Als hun kind **bekwaam** of meerderjarig is, hebben ouders alleen toegang tot de gegevens over zichzelf.

- Hulpverleners die het dossier samenstellen en het kind of de jongere begeleiden, hebben altijd toegang tot het hele dossier.
- Iedereen die vermeld wordt in het dossier heeft altijd recht op toegang tot zijn eigen gegevens.

- De 15-jarige Jeroen woont in een nieuw samengesteld gezin en ontmoet zijn vader maandelijks in een bezoekruimte van het CAW. Sinds zijn moeder een nieuwe echtgenoot heeft die samen met zijn twee jonge zoontjes inwoont bij Jeroen en zijn moeder, zijn er heel wat conflicten thuis.

Wanneer Jeroen zijn dossier wil inkijken in de bezoekruimte heeft hij, omdat hij bekwaam is, toegang tot informatie over zichzelf en over zichzelf in relatie met zijn beide ouders, zijn stiefvader en zijn twee stiefbroers. De beide ouders en de stiefvader van Jeroen hebben enkel toegang tot informatie over zichzelf.

- De 9-jarige Katrijn verblijft tijdelijk in een CKG omdat haar mama de zorg over Katrijn even niet aankan. De papa van Katrijn wil graag dat Katrijn bij hem en zijn moeder komt wonen. Hij wil meer informatie over de situatie van Katrijn bij haar mama om die eventueel te gebruiken in zijn rechtszaak over de verblijfsregeling van Katrijn. Katrijn kan haar dossier niet zelf inkijken omdat ze onbekwaam is. De papa van Katrijn kan, als haar wettelijke vertegenwoordiger, haar dossier inkijken in haar plaats. Hij heeft enkel recht op informatie over Katrijn, en over Katrijn in relatie tot zichzelf. Hij heeft geen recht op informatie over Katrijn in relatie tot haar mama. Voor de mama van Katrijn geldt hetzelfde: zij kan informatie bekijken over Katrijn, en over Katrijn in relatie tot zichzelf. De grootmoeder van Katrijn heeft alleen toegang tot haar eigen gegevens.

6.3 Toegang' tot het dossier is niet hetzelfde als 'inzage'

De privacywetgeving (zie ook pagina 49) bepaalt dat **iedereen altijd het recht heeft om te weten wat er over hem geschreven is**. Iedereen heeft dus **toegang** tot zijn eigen gegevens in een dossier. Dat betekent niet dat iedereen zomaar het volledige dossier mag lezen, of er een kopie van krijgt of er mag naar kijken op een computerscherm. Niet iedereen heeft immers altijd recht op **inzage** in zijn dossier.

De hulpverlener bepaalt hoe iemand toegang krijgt tot het dossier.

- Wie volledige of gedeeltelijk inzage krijgt in het dossier, kan de stukken zelf lezen.
- Voor wie wel toegang heeft tot het dossier maar niet alles zelf mag inkijken, maakt de hulpverlener een selectie van de gegevens. Hij licht ze dan mondeling toe of bezorgt ze in een schriftelijke samenvatting (= een rapport).
- Ouders, minderjarigen die bekwaam zijn of meerderjarige cliënten mogen medische gegevens lezen. Ze hebben echter geen inzage in de persoonlijke notities van de dokter. Een andere gezondheidswerker mag dat wel en kan de ouders of de jongere toelichting geven.

Een jongere mag altijd een **kopie** vragen van de stukken in zijn dossier die voor hem ter inzage zijn. Als hij niet bekwaam is om zijn dossier in te kijken, dan mogen de ouders dat in zijn plaats. Ze mogen alleen de gegevens over hun minderjarig kind en over zichzelf inkijken. De gegevens over andere personen zijn vertrouwelijk.

Een koppel is aan het scheiden en er is onenigheid over de omgangsregeling van hun tienjarige zoon. Beide ouders mogen het dossier van hun kind inzien, maar alleen hun eigen deel. Als de vader bijvoorbeeld zou vernemen dat er hevige ruzies zijn tussen de moeder en het kind, dan bestaat het risico dat hij die informatie misbruikt in de vechtscheiding.

Bij een conflict tussen ouders en onbekwame minderjarige kinderen krijgt de vertrouwenspersoon van de minderjarige het recht om het dossier in te kijken in de plaats van de ouders. Hij kan dat ook als de ouders hun recht niet uitoefenen, bijvoorbeeld omdat ze verblijven in een psychiatrische voorziening, de gevangenis of het buitenland.

6.4 Het gerechtelijk dossier

Een jeugdrechter kan een minderjarige doorverwijzen naar de hulpverlening. In dat geval zijn er twee dossiers: het dossier van de hulpverlening en het gerechtelijk dossier. Ook de stukken van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank horen daarbij.

Gerechtigde dossiers volgen hun eigen regels. De wet op de Jeugdbescherming kent alle betrokken partijen het recht toe om het gerechtelijk dossier van de minderjarige in te zien.

Alleen de advocaat en de ouders mogen de stukken over de persoonlijkheid en het milieu van de betrokken minderjarige inzien. De overige stukken (bijvoorbeeld de processen-verbaal) mag de minderjarige zelf bekijken, ongeacht zijn leeftijd.

7. Recht op bijstand door een vertrouwenspersoon

Een kind of jongere die hulp zoekt of krijgt, mag zich altijd laten vergezellen en ondersteunen door iemand naar keuze die hij vertrouwt.

Niet iedereen mag bijstand verlenen aan het kind of de jongere.

Het kind of de jongere mag alleen kiezen voor iemand die:

- meerderjarig is, en
- niet betrokken is bij de jeugdhulpverlening, en
- die beschikt over een uittreksel uit het strafregister model 2 (beter bekend als een bewijs van goed gedrag en zeden, model 2).

Uw zoon rookt regelmatig een joint en u neemt daarover contact op met het Centrum voor Algemeen Welzijnswerk. De psycholoog spreekt uw zoon daar over aan. Tijdens dat gesprek mag hij zich laten bijstaan door een vertrouwenspersoon.

De vertrouwenspersoon is gedurende het hele hulpverleningstraject een **aanspreekpunt** voor de hulpverleners. Hulpverleners zullen de vertrouwenspersoon altijd op de hoogte houden en informeren over de hulpverlening.

Ook ouders en opvoedingsverantwoordelijken hebben recht om zich te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Die persoon moet aan een aantal voorwaarden voldoen:

- meerderjarig zijn
- niet betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening
- beschikken over een uittreksel uit het strafregister model 2 (beter bekend als een bewijs van goed gedrag en zeden, model 2)
- verschillen van de vertrouwenspersoon van het kind of de jongere.

De vertrouwenspersoon die het kind of de jongere, ouder en/of de opvoedingsverantwoordelijke bijstaat, moet zich bij elk optreden als vertrouwenspersoon legitimeren.

8. Recht op privacy

Elk kind of elke jongere heeft recht op

- een eigen overtuiging over politiek, filosofie, ideologie of godsdienst
- een eigen seksuele geaardheid
- een ruimte om zich terug te trekken.

Hulpverleners moeten altijd respect opbrengen voor het privéleven van het kind of de jongere.

- Alle persoonsgegevens* van een kind of jongere moeten vertrouwelijk behandeld worden. Zonder toestemming mag niemand zijn brieven, dagboeken, sms'jes of e-mails lezen. Dat mag wel als dat 'in het belang van de minderjarige' en om gegronde redenen is. Als een opvoeder bijvoorbeeld vreest dat uw minderjarige dochter e-mails krijgt van een pedofiel, dan mag hij dat wel ongevraagd controleren. Haar post gewoon uit nieuwsgierigheid inkijken, mag niet.
- Een hulpverlener mag een kind of jongere geen overtuiging opleggen.
- In een voorziening mag een kind of jongere zelf kiezen wie er op bezoek komt en met wie hij omgaat. Alleen de rechter kan dit verbieden.

Ouders en opvoedingsverantwoordelijken hebben natuurlijk ook recht op privacy.

Het decreet Integrale jeugdhulp stelt op dat vlak uitdrukkelijk dat de jeugdhulp op elk moment rekening moet houden met de godsdienstige, ideologische en wijsgerige overtuiging van het kind of de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

9. Recht op zakgeld

Een kind of jongere die in een voorziening woont, heeft recht op zakgeld. Het gaat om een bedrag dat het kind of de jongere vrij kan besteden. De Vlaamse overheid betaalt dat zakgeld. Hoeveel iemand krijgt, ligt vast. Wie wil weten welke regeling voor zijn kind geldt, vraagt er best naar in de voorziening zelf.

Vanaf februari 2020 is er een gelijkaardig zakgeld voor

- kinderen of jongeren die verblijven in een voorziening voor bijzondere jeugdzorg
- kinderen of jongeren die opgevangen worden binnen de sector van het VAPH (ter uitvoering van een beschikking van de jeugdrechtbank of verwijzing door de Gemandateerde Voorziening)
- kinderen die minstens 1 maand in een CKG verblijven.

Leeftijd	Bedrag per maand
6-8 jaar	6,30 euro
8-12 jaar	12,50 euro
12-14 jaar	25,00 euro
14-16 jaar	37,55 euro
16-18 jaar	50,05 euro
18-20 jaar	62,60 euro

10. Recht op een menswaardige behandeling

Een kind of jongere mag nooit wreed behandeld of vernederd worden.

Elke vorm van geweld is verboden. Het kan gaan om:

- mishandeling (zoals slaan, schoppen, door elkaar schudden, knijpen, bijten, aan de haren trekken)
- geestelijk geweld (zoals schelden, denigreren, beledigen, bedreigen, ridiculiseren, afwijzen, discrimineren, isoleren)
- lichamelijke of emotionele verwaarlozing
- seksueel misbruik.

Hulpverleners en pleegouders mogen een kind of jongere straffen als dat noodzakelijk is. Wie de regels overtreedt en bijvoorbeeld een hele nacht wegblijft of op drugs betrapt wordt, mag een straf krijgen.

Die straf moet:

- aangepast zijn aan de persoonlijkheid van het kind of de jongere
- in verhouding staan tot de ernst van de feiten
- altijd de opvoeding bevorderen.

Een straf mag het kind of de jongere geen trauma bezorgen. Straffen door het kind of de jongere voedsel of bezoek te onthouden, mag ook niet.

In een voorziening worden kinderen of jongeren soms tijdelijk afgezonderd of van hun vrijheid beroofd. Dat mag slechts zeer uitzonderlijk gebeuren en enkel onder de strikte voorwaarde dat het kind of de jongere een gevaar vormt voor zichzelf of voor zijn medebewoners, of dingen verniet.

Elke voorziening moet een procedure hebben voor tijdelijke afzondering of vrijheidsbeperking. Die procedure moet een onderdeel zijn van het huishoudelijk reglement of het reglement van orde.

Kinderen, jongeren en ook ouders en opvoedingsverantwoordelijken moeten daar duidelijke informatie over krijgen.

11. Recht om klacht in te dienen

Elk kind of jongere heeft het recht om een klacht in te dienen over

- de hulp die hij krijgt
- de leefomstandigheden in een voorziening
- het feit dat zijn rechten niet nageleefd worden.

Ook ouders of opvoedingsverantwoordelijken kunnen daarover een klacht indienen.

Stap 1

Kinderen, jongeren, ouders, opvoedingsverantwoordelijken en vertrouwenspersonen die klachten hebben, kunnen daarover praten met

- de hulpverlener
- een collega van die hulpverlener
- de leidinggevende van die hulpverlener.

Stap 2

Wie tijdens stap 1 geen gehoor vindt, kan gebruik maken van de klachtenregeling van de organisatie die hem helpt. Veel organisaties hebben op eigen initiatief zo'n regeling. Voorzieningen en CLB's zijn daartoe verplicht. Vraag hen er naar!

Stap 3

Voldoet de interne klachtenregeling niet? Dan kan het kind of de jongere, ouder, opvoedingsverantwoordelijke of vertrouwenspersoon een beroep doen op een externe klachten- of ombudsdienst. U kunt ze telefoneren of een e-mail sturen. De verschillende klachtendiensten staan hierna opgelijst.

Klachtendiensten

Kind en Gezin

Klachtendienst Kind en Gezin

Tel. 02 533 14 14 - klachtendienst@kindengezin.be

Centra Geestelijke Gezondheidszorg

De lokale ombudspersoon waarbij u terecht kan met klachten over de Centra Geestelijke Gezondheidszorg vindt u via www.ombudsfunctieggz.be

Jeugdhulp, Intersectorale Toegangspoort, Sociale Dienst Jeugdrechtbank en Ondersteuningscentrum Jeugdzorg.

Jo-Lijn, de informatie- en klachtenlijn van Opgroeien Jeugdhulp

Tel. 0800 900 33 (anoniem en gratis) - jo-lijn@opgroeien.be

Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap

Voorlichtings- en ombudsdienst

Tel. 02 249 35 00 – klachten@vaph.be

AWW (Algemeen Welzijnswerk)

CLB (Centra voor Leerlingenbegeleiding)

Deze diensten behandelen hun klachten altijd intern. Levert dit geen oplossing op, dan kan een kind of jongere, ouder of opvoedingsverantwoordelijke het Kinderrechtencommissariaat contacteren.

Kinderrechtencommissariaat

Ombudsdienst

Tel. 0800 208 08

klachtenlijn@kinderrechten.be

Wie elders geen gehoor krijgt, kan altijd bij het Kinderrechtencommissariaat terecht met klachten.

Integrale jeugdhulp

Sinds 2004 vallen veel diensten die jeugdhulp verlenen in Vlaanderen onder de integrale jeugdhulp (IJH)*. Het gaat onder andere over de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB), de centra voor algemeen welzijnswerk, de diensten en organisaties van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), de pleegzorg, de diensten en organisaties van Opgroeien (onder meer de Vertrouwenscentra Kindermishandeling, de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, de organisaties voor bijzondere jeugdzorg, de centra voor integrale gezinszorg, de Gemeenschapsinstellingen) en de centra voor geestelijke gezondheidszorg.

Het decreet* Integrale jeugdhulp organiseert de integrale jeugdhulp in Vlaanderen. Sinds 2013 wordt ook de positie van ouders en opvoedingsverantwoordelijken* van kinderen en jongeren in de integrale jeugdhulp duidelijker.

Het decreet formuleert 7 doelstellingen.

1. Eigen kracht en netwerk versterken

Hulpverlening vertrekt van de eigen kracht van kinderen en jongeren en hun omgeving.

2. Toegankelijkheid vergroten

Wie een hulpvraag heeft, vindt vlot de weg naar jeugdhulp.

Eén toegangspoort* organiseert de toegang tot de ingrijpende jeugdhulp.

3. Participatie stimuleren

Kinderen en jongeren, ouders en eventueel opvoedingsverantwoordelijken spreken mee over hun hulpverlening en over het beleid.

4. Continuïteit bevorderen

Goed verwijzen zorgt sneller voor gepaste hulp. Cliëntoverleg* en bemiddeling* vermijden breuken in de hulp. De vertrouwenspersoon van het kind of de jongere is een vast aanspreekpunt voor de jeugdhulpverleners zolang dat nodig is.

5. Gericht omgaan met verontrusting

Iedereen die verontrust is over de veiligheid of ontwikkeling van een kind of jongere, kan terecht bij een gemandateerde voorziening*, namelijk het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) of het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ)*.

6. Crisishulp

Voor wie dringend hulp nodig heeft, is er crisishulp, 7 dagen op 7.

7. Een integrale aanpak realiseren

Het decreet wil deze doelstellingen onder meer realiseren door een betere samenwerking tussen de verschillende diensten en sectoren.

Meer informatie over de organisatie, principes en werking van de integrale jeugdhulp vindt u op www.jeugdhulp.be.

Het 'decreet rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht' (ook wel decreet Rechtspositie of DRM genoemd) voorziet enkele belangrijke rechten voor kinderen en jongeren die in contact komen met hulpverleners en jeugdhulpvoorzieningen binnen de integrale jeugdhulp.

Wetten en decreten die rechten verlenen aan kinderen en jongeren

Het decreet Rechtspositie (2006)

kent rechten toe aan kinderen en jongeren in de integrale jeugdhulpverlening. Het decreet somt de rechten op van jongeren die hulp vragen. Die rechten zijn niet nieuw en bouwen verder op een lange traditie van rechten voor minderjarigen. Zij staan bijvoorbeeld ook in het 'Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind' en de 'privacywet'. Het decreet Rechtspositie maakt ze echter concreter. Dankzij het decreet heeft elke jongere nu dezelfde rechten, ongeacht welke instantie hem hulp biedt. Wanneer er onderlinge verschillen zijn tussen Belgische wetten en Vlaamse decreten, geldt voor de kinderen en jongeren altijd de meest gunstige regeling.

Wet op de Jeugdbescherming (1965)

Deze wet regelt onder meer de toegang tot het gerechtelijk dossier.

Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989)

Dit verdrag verleent aan kinderen onder meer het recht

- op zorg (zoals gezondheidszorg en onderwijs)
- op bescherming (bijvoorbeeld tegen allerlei vormen van geweld)
- op participatie en inspraak, waaronder het recht op informatie en op een eigen geloofsovertuiging.

De privacyregelgeving (2018)

Deze regelgeving bepaalt dat persoonlijke gegevens alleen mogen verzameld, opgeslagen en verspreid worden als de betrokkene daarvan op de hoogte is, en alleen voor het vooraf gestelde doel. Iedereen heeft altijd het recht om te weten wat er over hem geschreven is (toegangsrecht). Dat betekent echter niet noodzakelijk dat iedereen een kopie kan krijgen of mee kan kijken in een dossier op een computerscherm (geen inzage-recht). Wie wel toegang heeft, maar geen inzage, krijgt de informatie mondeling.

Wet Patiëntenrechten (2002)

De wet regelt de relatie van de patiënt met de dokter, de verpleger of andere gezondheidswerkers (zoals kinesist, tandarts, apotheker ...) in de gezondheidszorg. Volgens deze wet heeft de patiënt recht op inzage in zijn dossier en heeft hij recht op kwaliteit, vrije keuze, duidelijke informatie, een vertrouwenspersoon, instemming met de zorg en privacy. Hij mag ook altijd klacht indienen.

Het decreet Integrale jeugdhulp (2013)

Het eerste decreet Integrale jeugdhulp organiseerde in 2004 de integrale jeugdhulp in Vlaanderen. In 2013 kwam er een nieuw decreet met enkele belangrijke wijzigingen. O.a. door concrete bepalingen over de werking van de toegangspoort en de gemandateerde voorzieningen, maar ook doordat de positie van ouders en opvoedingsverantwoordelijken nadrukkelijker geregeld werd.

Woordenlijst*

Bemiddeling

Soms loopt de hulpverlening vast. Bij ernstige tegenstellingen en conflicten kunnen zowel het kind of de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken, zijn vertrouwenspersoon alsook hulpverleners een beroep doen op een bemiddelaar. Die is zelf niet bij de hulpverlening betrokken, maar kan helpen om de knoop te ontwarren en een begin van oplossing te zoeken zodat de hulpverlening terug op gang kan komen.

Beroepsgeheim

Wie in zijn beroep vertrouwelijke informatie krijgt, moet die geheim houden. Het beroepsgeheim geldt o.a. voor geneesheren, chirurgen, apothekers, vroedvrouwen, psychologen, advocaten, consultants, maatschappelijk werkers, opvoeders en therapeuten.

Buitengerechtelijke jeugdhulp

Dit is vrijwillige jeugdhulp, hulp die niet opgelegd is door een jeugdrechter.

Cliëntoverleg

In een cliëntoverleg komen kind of jongere, ouders of opvoedingsverantwoordelijken, de vertrouwenspersoon, hulpverleners en betrokkenen uit de omgeving van het kind of de jongere samen om de ondersteuning en hulpverlening aan een gezin op elkaar af te stemmen. Een onafhankelijke voorzitter zit het overleg voor en maakt een werkplan op.

Het kind of de jongere, zijn vertrouwenspersoon, de ouders of de opvoedingsverantwoordelijken kunnen zelf een cliëntoverleg aanvragen.

Context

Het sociale netwerk rond het kind of de jongere, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken, dat belangrijk is bij de hulpvraag en voor de jeugdhulp. Dit zijn dus de belangrijke personen uit de directe omgeving van het kind of de jongere en zijn gezin.

Decreet

Een Vlaamse wet.

Gemandateerde voorziening

Het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) en het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) zijn de twee gemandateerde voorzieningen in Vlaanderen. Zij zijn gespecialiseerd in het beoordelen van verontrustende situaties en kunnen beslissen dat de overheid moet tussenkomen in de hulpverlening om de veiligheid of de ontwikkeling van een kind of jongere te beschermen.

Jeugdhulpverlening

Kinderen en jongeren met een probleem kunnen een beroep doen op professionele hulp. Die hulp geldt niet uitsluitend voor de jongere zelf, maar vaak ook voor zijn ouders, de mensen die hem opvoeden of andere mensen in zijn omgeving. Onder jeugdhulpverlening wordt alles verstaan wat daarbij komt kijken: kennismaking en onthaal met de hulpverlener, opvang, info en advies, bemiddeling bij conflicten, verzorging, begeleiding, enzovoort.

Ook een tijdelijk verblijf in een voorziening hoort bij de jeugdhulpverlening, van opname tot ontslag, plus nazorg.

Minderjarige

Elke natuurlijke persoon die jonger is dan achttien jaar.

Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ)

Het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg is een gemandateerde voorziening en treedt op in verontrustende situaties, situaties waarin de veiligheid of de ontwikkeling van een kind of jongere in gevaar wordt geacht.

Het OCJ heeft vier opdrachten:

- Advies geven aan hulpverleners
- Onderzoeken of het nodig is dat de overheid tussenkomt in de hulpverlening om de veiligheid of de ontwikkeling van een kind te beschermen
- Hulpverlening opstarten of lopende hulpverlening mee opvolgen
- Doorverwijzen naar de jeugdrechter als gerechtelijke jeugdhulp nodig is.

Opvoedingsverantwoordelijken

Alle personen, behalve de ouders, die op een duurzame manier instaan voor de opvoeding van kinderen en jongeren (bijvoorbeeld grootouders, stiefouders, pleegouders, enzovoort). Een voorziening waar het kind of de jongere geplaatst is, valt hier niet onder.

Ouders

Gewoonlijk zijn de juridische ouders ook de biologische vader en de moeder, ook al leven ze niet samen of zijn ze niet gehuwd. Biologische ouders die hun ouderschap niet juridisch laten vastleggen (in de geboorteakte, door erkenning of door een gerechtelijke procedure), kunnen het ouderlijk gezag over hun biologische kinderen niet uitoefenen en hebben dus geen rechten of verplichtingen als ouders. Ook adoptieouders zijn juridische ouders.

Ouderlijk gezag

Elke ouder heeft het recht en de plicht zijn of haar minderjarig kind op te voeden en te verzorgen. Dankzij het ouderlijk gezag kunnen juridische ouders samen beslissen over de opvoeding van hun kinderen, de hulpverlening aan hun kinderen en de taal waarin dat gebeurt. Zij beheren de goederen van minderjarige kinderen, vertegenwoordigen ze juridisch, enzovoort. Ouders moeten altijd in het belang van het kind handelen.

Persoonsgegevens

Informatie over een identificeerbare, natuurlijke persoon (zoals naam, adres, telefoonnummer, e-mail, de hulp die het kind of de jongere krijgt, hoe zijn gezin leeft, enzovoort).

Toegangspoort

Sommige situaties zijn zo complex of vereisen heel intensieve ondersteuning (bijvoorbeeld langdurige, intensieve begeleiding of uithuisplaatsing, heel dure hulp). Cliënten kunnen hier zelf niet rechtstreeks beroep op doen. Ze kunnen wel samen met een hulpverlener een melding doen bij de toegangspoort. De toegangspoort kijkt dan welke hulp aangewezen is, waar die hulp te vinden is en of ze beschikbaar is.

Meer weten?

- Heeft u vragen over de hulp die uw kind krijgt? Wilt u meer weten over de rechten die uw kind heeft in de voorziening waar hij of zij verblijft? Vraag ernaar aan de hulpverlener!
- Informatie over rechten van kinderen en jongeren, en rechten in de jeugdhulp in het bijzonder, krijgt u bij:

tZitemzo vzw
Hoogstraat 81, 9000 Gent
Tel. 09 233 65 65
E-mail: info@tzitemzo.be
www.tzitemzo.be

Verantwoordelijke uitgever

Karine Moykens, Secretaris-generaal
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Koning Albert II-laan 35 bus 30
1030 Brussel

Productie

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Koning Albert II-laan 35 bus 30
1030 Brussel

Samenstelling

Deze brochure is een uitgave van de Vlaamse overheid
- Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
en kwam tot stand met de medewerking van de
oudergroep van Ouderspunt vzw, experts uit het
werkveld en tZitemzo.

Tekst

tZitemzo vzw
Hoogstraat 81, 9000 Gent
info@tzitemzo.be - www.tzitemzo.be

Illustraties

Vero Beauprez

Meer informatie

www.jeugdhulp.be

Uitgave

September 2021

Depotnummer

D/2021/3241/277